

Glimt af nordisk musikvidenskab i første halvdel af det 20. århundrede

Knud Jeppesens brevvekslinger som kilder og kontekst

Thomas Holme

Den moderne musikforskning i de nordiske lande Danmark, Finland, Norge og Sverige tog overordnet betragtet sin begyndelse i de første par årtier af det 20. århundrede, udvikledes i de efterfølgende 20–30 år og blev så endelig etableret, institutionelt og organisatorisk, i perioden efter 2. verdenskrig. Finland var først med at etablere et blivende musikvidenskabeligt selskab i nationalt regi, *Suomen musiikkitieteellinen seura* (1916), Sverige søsatte det første levedygtige tidsskrift, *Svensk tidskrift för musikforskning* (1919), Danmark mønstrede den første musikforsker, som i flere årtier befandt sig i den absolutte elite inden for europæisk musikvidenskab, Knud Jeppesen (1920–50'erne), og Norge var hjemsted for den første *Nordiske musikforskerkongres* (1948) – for nu at nævne nationale eksempler fra denne lange udviklingsfase.¹

Det er inden for denne ramme, at nærværende fremstilling tager sit ene, overordnede, afsæt. Det andet afsæt tages i – og er inspireret af – et særligt og meget afgrænset kildemateriale, nemlig Knud Jeppesens (1892–1974) brevvekslinger med en række musikforskere i de tre andre nordiske lande.

Uden at komme nærmere ind på Jeppesens mange meritter skal det nævnes, at han skrev to epokegørende bøger, disputatsen om Palestrina-stilen (Jeppesen, 1923) og lærebogen i kontrapunkt (Jeppesen, 1930; jævnfør Hansen, 2017a), han var en utrættelig indsamler af manuskripter fra navnlig 1500-tallet, han var centralt involveret i *Internationale Gesellschaft für Musikwissenschaft* og han var redaktør af *Acta musicologica*, et af de mest prestigefyldte musikvidenskabelige tidsskrifter, i næsten et kvart århundrede (Hansen, 2011). Alt dette er med til at forklare, hvorfor de overleverede arkivalier efter Jeppesen er meget omfattende, herunder hvorfor mængden af overleverede breve er enorm – i omegnen af 8000–9000 'enheder'. Disse brevvekslinger er af indlysende grunde vidt forskellige – for eksempel af koncentreret faglig versus organisatorisk karak-

1 Eftersom islandske musikforskere ikke gjorde sig gældende inden for de tematiske såvel som kronologiske rammer af nærværende fremstilling (og tillige ikke findes repræsenteret i Knud Jeppesens korrespondancer), omfatter betegnelsen 'Norden'/'nordisk(e)' i det følgende kun Danmark, Finland, Norge og Sverige.

ter, arbejdsrelaterede versus private, omfattende versus partikulære – og forfatteren har i andre sammenhænge fremlagt nogle af de vigtigste og mest interessante (Hansen, 2012; Hansen, 2007–2013).

Som kildemateriale er en brevveksling noget særligt, idet den altid består eller har bestået af mindst to separate dele, nemlig breve skrevet af en person til en anden person, som har svaret tilbage. For den, der får indblik i en korrespondence, er den åbenlyse kvalitet, at man ikke kun er modtager af envejskommunikation, for eksempel i form af publicerede tekster, men får mulighed for at 'overhøre' en helt anden type kommunikation mellem to parter. Et lige så indlysende – og indbygget – problem er, at eftersom kilderne er afhængige af og til en vis grad betinger hinanden, så er mængden og kvaliteten af information helt afhængig af, i hvilket omfang korrespondencen er overleveret til eftertiden. Naturlige spørgsmål i forbindelse med brevvekslinger vil derfor være, om man har søgt overalt?, har fundet alt?, eller i hvert fald har fundet tilstrækkeligt kildemateriale til, at det kan vurderes som repræsentativt for en korrespondence? Derudover er det altid et spørgsmål, om 'indramningen' af korrespondencen – resonansrummet, om man vil – er tilstrækkelig researched.

I nærværende sammenhæng fokuseres på Knud Jeppesens korrespondencer med 10–15 nordiske kollegaer. De tæller i alt et par hundrede breve og brevkort, som alle er bevaret i danske samlinger, og hvor størsteparten udgøres af breve, som Jeppesen har modtaget fra andre kollegaer.² Det kildemæssige grundlag er således langt fra komplet. Ud over at skitsere de relevante historiske indramninger af brevvekslingerne har forfatteren derfor i et vist omfang ladet brevenes indhold være styrende for fremstillingen. Det unikke i brevene – personlige synspunkter og private kommentarer – har fået plads, blandt andet i form af en del citater,³ og teksten vil derfor balancere mellem seriøs saglighed og causeri. Redegørelser for og analyser af de enkelte brevvekslingers særegenheder – for eksempel overleverings- og kildemæssigt – ligger således uden for nærværende fremstilling. Ikke desto mindre bidrager dette kildemateriale – dets indlysende begrænsninger til trods – til belysning af begivenheder og tendenser, som går på tværs af landegrænserne i Norden.

Igennem de seneste par årtier har der kunnet konstateres en stigende interesse for og dermed forskning i, hvorledes musikvidenskaben blev etableret og institutionaliseret i de

2 De fleste breve befinder sig i den klausulerede samling *Det Kgl. Bibliotek, København, DK-Kk, Utilg. 635*. I det følgende er alle brev-referencer til denne samling, med mindre det pågældende brev er lokaliseret i én af følgende tre samlinger: *Det Kgl. Bibliotek, København, DK-Kk, Acc. nr. 1974/105* (forkortet: 1974/105), *Det Kgl. Bibliotek, Aarhus, DK-A, Knud Jeppesens samling (KJ-S)* eller *Lotte og Kristian Jeppesens private samling (LKJ-S)*. Bortset fra brevene til Alice Jeppesen er Knud Jeppesens breve i nærværende sammenhæng overleveret i form af håndskrevne brevkoncepter eller maskinskrivne gennemslag.

3 Alle citater er gengivet uden tilretninger eller korrekturen, dog i visse tilfælde med indføjeelse af '[sic]', blandt andet når der er tale om åbenlyse stavfejl. Forfatteren har i et vist omfang indføjet blandt andet fornavne på omtalte personer, hvilket også anføres i kantet parentes: '[navn]'.

nordiske lande – en interesse, som ligger helt i tråd med tilsvarende tendenser i andre europæiske lande. Indtil videre har dette primært resulteret i studier, hvis tematikker har været af udpræget national karakter, hvad enten de omhandler enkeltpersoner eller institutioner. En meget væsentlig årsag til dette ligger i, at de basale, tilgrundlæggende kildematerialer fortsat er under 'førstebehandling', hvorfor kildernes – og dermed protagonisternes – indplacering i mere internationale sammenhænge i overvejende grad stadig er *in progress*. En samlet fremstilling af musikvidenskabens fremvækst i de nordiske lande er således indtil videre et desideratum (hvilket også er tilfældet i de fleste andre europæiske lande).

I denne kontekst skal nærværende fremstilling ses som et forsøg på at relatere et yderst begrænset kildemateriale til netop udviklingstendenser inden for nordisk og europæisk musikforskning, og altså ikke som et, i øvrigt relevant, supplement til en fremstilling af en enkeltpersons – *in casu* Knud Jeppesens – karriere. Formålet er at dokumentere og give eksempler på, at selv u-tilstrækkeligt, ikke-repræsentativt kildemateriale, situeret i et resonansrum med en mangelfuld indramning, kan bidrage med relevante oplysninger til kortlægningen af nordisk musikforsknings historie. Som anført i fremstillingens titel er der kun tale om 'glimt', og disse med ét centralpunkt, Knud Jeppesen, både centrifugalt og centripetalt betragtet. Eftersom Jeppesen i 1952 stoppede både som redaktør af *Acta musicologica* og som præsident for *Internationale Gesellschaft für Musikwissenschaft* – og fordi andre nordiske musikforskere omtrent samtidig også ændrede deres engagement i disse sammenhænge – er den øvre kronologiske grænse for fremstillingen sat til cirka århundredets midte.

Nogle begyndelser: europæiske og nordiske

En vigtig faktor for fremvæksten og konsolideringen af musikvidenskabens som disciplin i begyndelsen af det 20. århundrede var etableringen af *Internationale Musikgesellschaft*, som blev stiftet i 1899 og som nåede at afholde fem kongresser i henholdsvis 1904 (Leipzig), 1906 (Basel), 1909 (Wien),⁴ 1911 (London) (Cowdery et al., 2004, nr. 45, 53, 65 og 71) og 1914 (Paris) (Wolf/Baker, 1913–1914)⁵ – nogle af de første reelt internationale sammenkomster for musikforskere i Europa – inden det med udbruddet af 1. verdenskrig blev opløst.

Efter krigens afslutning skulle der gå næsten 10 år, inden forholdene igen var modne til dannelse af et nyt, levedygtigt selskab, nemlig *Internationale Gesellschaft für Musik-*

4 Afholdelsen af den 3. kongres i Wien i 1909 var sammenfaldende med Haydn-Zentenarfeier, 100-årsfejringen af Joseph Haydn.

5 Kongressen i Paris fandt sted i begyndelsen af juni 1914, det vil sige mindre end to måneder før udbruddet af 1. verdenskrig. At den planlagte kongresberetning (som ville have afstedkommet en registrering i Cowdery et al., 2004) ikke blev realiseret, er således ikke overraskende.

wissenschaft (IGMW),⁶ som blev grundlagt i september 1927. Blandt forskellige forsøg på at få genetableret internationale kontakter og samarbejder i dette interregnum var foreningen *Société "Union musicologique"* (1921–27) det vigtigste, men selvom denne sammenslutning allerede fra sin begyndelse fik publiceret en jævnlige udkommende *Bulletin* og blandt andet afholdt en kongres i Lübeck i 1926, fik den aldrig den nødvendige tilslutning.

Hvad angår bredt anlagte internationale kongresser i perioden efter krigen fremtræder fire som de vigtigste: *Musikwissenschaftlicher Kongress* i 1924 (Basel), *I. musikwissenschaftlicher Kongress der Deutschen Musikgesellschaft* i 1925 (Leipzig), den store *Beethoven-Zentenarfeier: Internationaler musikhistorischer Kongress* i 1927 (Wien) samt IGMW's første kongres, som afholdtes 1.–6. september 1930 i Liège (Cowdery et al., 2004, nr. 102, 120, 142 og 178). Hvad angår et af de tidligste kapitler af nordisk samarbejde, er den sidstnævnte kongres trådt frem som nærmest prismatisk (og som følgelig behandles i et særskilt afsnit om den 'nulte' Nordiske Musikforskerkongres).

Også i de nordiske lande var musikvidenskab under etablering i det 20. århundredes første årtier. Det samlede antal musikforskere var selvsagt begrænset, men steg jævnt efterhånden som Musik/Musikhistorie/Musikvidenskab etablerede sig som fag på universiteter, konservatorier og musikhøjskoler.

Skal der peges på kun én fremtrædende musikforsker fra henholdsvis Danmark, Finland, Norge og Sverige, kan et bud på sagen være, at en sådan '1. generation' bestod af Angul Hammerich (1848–1931), Ilmari Krohn (1867–1960), Ole Mørk Sandvik (1875–1976) og Tobias Norlind (1879–1947) – i adskillige sammenhænge alle betegnet som det enkelte lands musikvidenskabelige nestor⁷ – mens 2. generation udgjordes af Toivo Haapanen (1889–1950), Knud Jeppesen, Olav Gurvin (1893–1974) og Carl-Allan Moberg (1896–1978). I forhold til de perioder, som de to verdenskrige opdelt alt i, etableredes 1. generation således i tiåret før første verdenskrig, mens 2. generation trådte frem i tidsrummet mellem verdenskrigene. Men vigtigt er det, at alle de nævnte forskere i større eller mindre omfang involverede sig i det gryende europæiske samarbejde. Her blot nogle hovedpunkter.

Hvad angår de fem af *Internationale Musikgesellschaft* afholdte kongresser, er det uvist, om der var nordisk deltagelse i 1904,⁸ men sikkert er det, at Hammerich og Krohn

6 Den engelske titel, *International Musicological Society* (IMS), blev først vedtaget på selskabets første kongres efter 2. verdenskrig, i Basel 1949, og vil følgelig ikke blive anvendt i nærværende sammenhæng.

7 For en detaljeret redegørelse for Tobias Norlinds status som grundlægger af musikforskningen i Sverige – og hermed bærer af epithet "Doktorvater" – samt hans indsats for og rolle ved etableringen af musikvidenskab ved Sveriges universiteter – herunder musikhistorie som selvstændigt fag – henvises til Lindberg, 2019, ss. 8, 34–35, 42–44, et passim.

8 Hvad angår de tidligste kongresser er Cowdery et al., 2004, ofte mangelfuld, jævnfør Hansen, 2004.

deltog i 1906, 1909, 1911 og 1914. Efter alt at dømme deltog Norlind kun i 1911 og Sandvik ikke i nogen af kongresserne, men til gengæld var de begge – sammen med Angul Hammerich – i perioden 1921–26 medlemmer af det ottemands-råd, som tegnede *Société "Union musicologique"*. Hertil kommer Norlinds betydelige nationale indsats, idet han på basis af sit mangeårige engagement i *Internationale Musikgesellschaft* i 1919 grundlagde *Svenska samfundet för musikforskning* og etablerede *Svensk tidskrift för musikforskning*.⁹ Hvad angår de fire kongresser efter verdenskrigen, så deltog Krohn, Jeppesen og Haapanen i dem alle,¹⁰ Moberg kun i 1930. Det er værd at bemærke, at Ilmari Krohn indtager en særlig status, eftersom han deltog i otte af de i alt ni kongresser og dermed samlet set bidrog aktivt til europæiske kongresser i mere end 50 år.¹¹ I disse sammenhænge gjorde Olav Gurvin sig ikke bemærket før efter 2. verdenskrig; til gengæld spillede han en hovedrolle i forbindelse med afholdelsen af den første *Nordiske Musikforskerkongres* i 1948.

Ud over deltagelse i kongresser blev flere af de nordiske musikforskere medlemmer af IGMW, og da Knud Jeppesen på selskabets generalforsamling på kongressen i Liège 1930 var blevet valgt til redaktør af *Acta musicologica* og efterfølgende gik igang med at sammensætte sit hold af 'collaboratores principales', det vil sige en form for editorial board, blev både Sandvik, Haapanen og Moberg tilbudt hvervet. De sagde alle tre ja tak til denne ærefulde opgave.¹²

Med redaktør-hvervet tog Knud Jeppesens brevvekslinger med kollegaer i Norden deres egentlige begyndelse, men en del år forinden fandt en begivenhed sted, som samlede den nævnte 1. generation af nordiske musikforskere i København.

9 Ifølge Norlind var det danskeren Carl Claudius, som var hovedmanden bag oprettelsen af en landssektion af *Internationale Musikgesellschaft* i Sverige allerede i 1902. Det var denne afdeling, som med Norlind som initiativtager i 1919 omdannedes til *Svenska samfundet för musikforskning* (Lindberg, 2019, s. 26). I den forbindelse savnes indtil videre en nærmere afdækning af, hvorvidt der i de øvrige skandinaviske lande på tilsvarende vis etableredes undersektioner af det internationale selskab i begyndelsen af det 20. århundrede. Norlind var formand for selskabet indtil 1925 og i samme periode (samt i 1943–44) redaktør af *Svensk tidskrift för musikforskning* (jævnfør nærværende fremstilling, s. 62).

10 Haapanen deltog dog ikke i 1925.

11 Ifølge et brev fra Ilmari Krohn til Knud Jeppesen (6.3.1927; 1974/105), deltog Krohn ikke selv i kongressen i 1927, men fik dog oplæst sit indlæg. I 1952 deltog Krohn, 85 år gammel, i den første *Internationaler Kongress für Kirchenmusik*, afholdt i Bern, og som han skriver til Jeppesen: "Möjligan måste jag flyga, vilket jag aldrig har gjort hittills" (25.5.1952). Krohns indlæg havde titlen "Errungenschaften und Aussichten der finnischen Kirchenmusik" (jævnfør Cowdery et al., 2004, nr. 312).

12 En senere indtræffende pendant til denne 'uddelegering' af opgaver indtraf, da Jeppesen i 1938 fra den tyske musikforsker J.M. Müller-Blattau modtog en opfordring til at deltage i arbejdet med en ny-udgave af *Riemann-Lexikon* (J.M. Müller-Blattau til Knud Jeppesen, 12.9.1938). Idet Jeppesen henviser til det store arbejde, han frem til "[...] der Kongr. unserer intern. Gesellsch. in Sept. nächstes Jahr in Kopenhagen" (jævnfør nærværende fremstilling, ss. 62–63) må påtage sig, afslår han tilbuddet og anbefaler Müller-Blattau at henvende sig til "Dr. Torben Krogh [...], für Schweden, Norv. und Finland etwa Moberg, Sandvik und Haapanen" (Knud Jeppesen til J.M. Müller-Blattau, 19.9.1938), et råd, som Müller-Blattau bekræfter, at han vil følge (J.M. Müller-Blattau til Knud Jeppesen, 13.10.1938).

En mellemstation: konkurrencen i København, 1924

En af de mest skelsættende begivenheder i Knud Jeppesens karriere var konkurrencen om musik-docenturet ved Københavns Universitet 14.–21. februar 1924. Efter at Angul Hammerich, som siden 1895 havde haft et personligt tillagt docentur i musikhistorie ved universitetet, var gået på pension i januar 1922, blev det besluttet at oprette det første ordinære docentur i musikvidenskab, og et stillingsopslag blev således offentliggjort i 1923. Der indkom tre ansøgninger til stillingen – fra henholdsvis Erik Abrahamsen (1893–1949), Torben Krogh (1895–1970) og Knud Jeppesen – og da et bedømmelsesudvalg havde vurderet dem, blev det besluttet, at afgørelsen vedrørende besættelsen af stillingen skulle træffes efter afholdelse af en konkurrence mellem ansøgerne.¹³

Der blev nedsat en konkurrence-komité, og eftersom der jo i sagens natur manglede reel musikalsk sagkundskab på universitetet, bestod komitéens danske del af Angul Hammerich og P.S. Rung-Keller (lærer i orgel og teori ved Det Kongelige Danske Musik-konservatorium) samt tre professorer fra andre fag på universitetet. Forløbet frem til konkurrencen var præget af stor offentlig polemik – blandt andet indgav en række af datidens mest prominente musikpersonligheder en protestskrivelse til Det Filosofiske Fakultet – hvorfor fakultetet traf den på daværende tidspunkt temmelig usædvanlige beslutning at inddrage "Medvirking af et stærkt udenlandsk Element der staar udenfor de hjemlige Partidannelser og maa antages at kunne fælde en uheldet Dom" og på den måde give "den fornødne Garanti for en retfærdig Afgørelse". Af denne årsag blev både Ilmari Krohn, Tobias Norlind og Ole Sandvik indkaldt til at deltage i komitéen, som hermed talte otte personer (Hansen, 1998–2001, s. 79).¹⁴

Erik Abrahamsen vandt konkurrencen og blev således den første docent i musikvidenskab ved Københavns Universitet, en stilling som i 1926 omdannedes til det første ordinære professorat i musikvidenskab i Danmark. Nederlaget var en kolossal skuffelse for Jeppesen, som først i 1947 fik indfriet sin professor-drøm, da han blev kaldet til det første professorat i musikvidenskab ved Aarhus Universitet.¹⁵ Men det er en anden historie.

I månederne frem mod konkurrencen var alle tre ansøgere på forskellige måder aktive med henblik på at placere sig selv i en fordelagtig position, dels i forhold til den

13 For en indgående redegørelse for hele sagsforløbet – som mildest talt var langstrakt og kompliceret – henvises til Hansen, 1998–2001.

14 Valget af Krohn og Sandvik kunne skyldes, at netop disse to sammen med Angul Hammerich i perioden 1921–26 som allerede nævnt var medlemmer af *Société "Union musicologique"*.

15 Et forløb med visse lighedspunkter udspillede sig, da Tobias Norlind i 1918 ansøgte om et fast docentur ved Lunds Universitet, også selv om der ikke var tale om en konkurrence. På trods af, at Norlind fik halvdelen af de mulige stemmer, tildeltes han ikke posten, hvilket – som det var tilfældet med Knud Jeppesen – fik afgørende indflydelse på hele hans karriere. Mens Jeppesen trods alt senere fik 'sit' professorat, opnåede Norlind kun en honorær titel: "Visserligen tilldelades han av regeringen professors namn på sin 60-årsdag den 5 maj 1939 men denna titel, som främst kan ses som en hedersbetygelse för hans insatser för svensk musik og svenskt musikliv, var något annat än det han från början inriktat sig på" (Lindberg, 2019, ss. 31–34, 51).

musikalske sagkundskab, dels i forhold til den almindelige offentlighed. Knud Jeppesen var igennem hele sin karriere en beslutsom PR-mand for sig selv – både hvad angik hans videnskabelige og hans kompositoriske virksomhed – hvilket blandt andet gav sig udslag i, at han temmelig konsekvent rundsendte eksemplarer af sine nyudkomne bøger og kompositioner til mange af sine kollegaer over hele Europa. Det var således ikke usædvanligt, at han umiddelbart efter, at hans disputats var blevet publiceret i begyndelsen af maj 1923, sendte et eksemplar til Ilmari Krohn. Dette var så vidt vides den første kontakt mellem de to. Af et par efterfølgende breve fremgår det derimod, at Jeppesen med det samme ikke blot bad Krohn – som trods alt var 25 år ældre end Jeppesen – om en form for udtalelse om bogen, men at den mest berømte danske komponist, Carl Nielsen, tilmed opfordrede Krohn til at recensere den.¹⁶ I betragtning af Jeppesens nære forhold til Nielsen er det ikke usandsynligt, at Jeppesen også stod bag denne opfordring.

At udføre den slags private PR-fremstød var ikke helt ualmindelige på det tidspunkt (og er det vel stadig ikke), men Jeppesens næste træk var mere frækt, idet det var rettet direkte mod konkurrencens bedømmelseskomité. De første breve, som Jeppesen overhovedet modtog fra både Tobias Norlind, Ole Sandvik og – hvis der ses bort fra de få ovennævnte breve vedrørende Palestrina-bogen – Ilmari Krohn, var takkeskrivelser for "Två nothäften" (Norlind), "de tilsendte sange!" (Sandvik) og "Deras [sic] sånger" (Krohn), alle dateret januar 1924.¹⁷ Hertil føjer sig et brev fra Victor Kuhr, én af de tre professorer i komitéen, som ligeledes takker for "de tilsendte 2 Hefter Sange".¹⁸ Bortset fra et par ubetydelige tekster havde Jeppesen på dette tidspunkt ikke fået publiceret andet end sin disputats (som jo i forvejen var komitéens medlemmer bekendt), nogle få sange og så hans *10 Sange*, Op. 2, som i 1919 var blevet publiceret i to hæfter på Wilhelm Hansens musikforlag. Det kan derfor konkluderes, at selv om der var tale om en decideret musikvidenskabelig kontekst, så fremsendte Jeppesen disse to hæfter med fem år gamle sange til mindst fire af konkurrencekomitéens medlemmer umiddelbart efter, at dens sammensætning var blevet offentliggjort i slutningen af december 1923. Men som nævnt viste det sig at være skønne spildte kræfter.

Stik imod almindelig kotume blev selve afstemnings-resultatet offentliggjort, hvorved det viste sig, at blandt de tre hidkaldte udlændinge havde kun Ilmari Krohn stemt i Jeppesens favør. Om dette var årsagen til, at Jeppesen først i 1931 igen korresponderede med Sandvik og først i 1939 med Norlind er ikke til at vide, men brevvekslingen med Krohn fortsatte ikke desto mindre jævnt i de følgende tre årtier.

16 Denne anmeldelse blev publiceret i *Uusi Suomi*, men ikke – som håbet af Jeppesen – oversat til og publiceret på dansk.

17 Brevet fra Norlind er dateret 15.1.1924 (KJ-S, 37), fra Sandvik 17.1.1924 (KJ-S, 37), og fra Krohn 23.1.1924 (KJ-S, 37).

18 Victor Kuhr til Knud Jeppesen, 9.1.1924 (KJ-S, 37).

Internationale Gesellschaft für Musikwissenschaft

Som allerede nævnt blev IGMW grundlagt i 1927. Det skete 29.–30. september på et møde i Basel som en opfølger på indledende forhandlinger dels ved kongressen samme sted i 1924, dels i forbindelse med den store hundredårsfejring af Beethoven i Wien i slutningen af marts 1927.

Knud Jeppesen var ikke overraskende rejst til den store begivenhed i Wien, hvor han har kunnet følge begivenhederne på nærmeste hånd. Efter hjemkomsten skrev han to kronikker til *Nationaltidende*, hvor han – med sit blomstrende sprog – opsummerede de forhold, som verdenskrigen havde resulteret i:

Samtidig med de store Festkoncerter afholdtes i Wien [...] en musikhistorisk Kongres, der efter alle Julemærker at dømmes vil faa afgørende Indflydelse paa den Maade, hvorpaa hele det Internationale musikvidenskabelige Samarbejde vil forme sig i de kommende Aar. Der var nemlig her for første Gang efter Verdenskrigen samlet et virkelig repræsentativt Udvalg af alt, hvad der indenfor de forskellige Folkeslag betyder noget paa Musikvidenskabens Omraade; og der viste sig [...] en alvorlig Villie til at hele, hvad krigen har søndret. Blandt meget andet af mellem-folkeligt Værd blev nemlig det i 1899 stiftede internationale Musikselskab skyllet over Bord af de stærke hypernationalistiske Styrtesøer, som i September 1914 slog ind over Europa. [...] Nu kom en Tid, hvor Kaos fik sin Villie.

Deltagerne beskrives som "en sjælden anselig Forsamling af Musikforskere fra snart sagt Alverdens Lande" – og Jeppesen melder ikke overraskende om massiv tysk deltagelse. Dog understreger han, at

det var især denne saa vægtige og betydningsfulde Deltagelse fra fransk side, som gav Wienerkongressen dens lykkelige Særpræg i Forhold til dens umiddelbare Forgængere; thi det var [...] første Gang siden Verdenskrigens Udbrud, at tyske og franske Musikhistorikere mødtes til personlige Forhandlinger.¹⁹

Fra begyndelsen var IGMW ledet af det såkaldte Direktorium, som igennem årene bestod af 9–15 medlemmer. I ordets egentlige forstand var Jeppesens engagement i IGMW ene-stående, idet han uden afbrydelse var medlem af selskabets bestyrelse fra dets begyndelse i 1927 og indtil han i 1964 afløstes af Søren Sørensen på selskabets 9. kongres i Salzburg. Jeppesen havde da – som den hidtil eneste – tjent i ni valgperioder, herunder som præsident for selskabet i perioden 1949–52.²⁰

Hvad angår de tre andre nordiske lande gav interessen for IGMW – ud over ordinære medlemskaber²¹ – sig udslag i, at både Ilmari Krohn og Carl-Allan Moberg var medlem-

¹⁹ Jeppesen, 1927.

²⁰ På kongressen i Salzburg vedtoges en ændring i selskabets statutter, hvilket betød, at tidligere præsidenter for selskabet fik sæde i direktoriet i en rådgivende funktion. Jeppesen var altså – i hvert fald i princippet – engageret på højeste niveau i IGMW fra selskabets start i 1927 og frem til sin død i 1974. Jævnfør i øvrigt Hansen, 2017b.

²¹ Den første fortegnelse er dateret september 1928 og tæller 170 medlemmer (jævnfør Anon., 1928). Fra Norden

mer af direktoriet i perioden 1933–52, og altså takkede af samtidig med, at Jeppesen stoppede som præsident for selskabet. I perioden frem til 1952 var Norge ikke repræsenteret i den organisatoriske del af IGMW.

Acta musicologica

En af IGMW's vigtigste aktiviteter – blandt andet i årene under og umiddelbart efter 2. verdenskrig, hvor internationalt samarbejde stort set ophørte – var udgivelsen af *Mitteilungen der Internationalen Gesellschaft für Musikwissenschaft / Bulletin de la Société Internationale de Musicologie*, hvis første nummer udkom præcis ét år efter IGMW's stiftende møde i Basel, nærmere bestemt 1. oktober 1928. De to første årgange (1928–1929 og 1930) havde IGMW's præsident Peter Wagner som redaktør, hvorefter Knud Jeppesen fungerede som eneredaktør af de efterfølgende 23 årgange dækkende perioden 1931–1953.²² Samtidig med Jeppesens tiltræden tilføjedes betegnelsen *Acta musicologica* til tidsskriftets titel, og denne anvendes i det følgende.²³

Det internationale aspekt – frem for mere nationalt orienterede emner, som blev varetaget af en række andre tidsskrifter – var en vigtig målsætning for Jeppesen, og blandt adskillige nyskabelser, som fra og med Jeppesens første nummer indførtes i *Acta*, var den tidligere nævnte nedsættelse af en gruppe af 'collaboratores principales', som helt bevidst skulle have den bredest mulige geografiske sammensætning. En stor del af Jeppesens samlede korrespondence fra årene 1930–53 relaterer sig således ikke overraskende til hvervet som redaktør, og det var som sagt også fra omkring 1930, at Jeppesen for alvor påbegyndte brevvekslinger med sine nordiske kollegaer.

Blandt svarene på de forespørgsler, som Jeppesen rettede til musikforskere i mange lande, findes også dem, som han allerede i januar-februar 1930 modtog fra Sverige, Norge og Finland. Moberg meddelte således, at "det bereder mig en stor ära och glädje att stå som konstant medarbetare för Sverige på *Acta Musicologica*", og senere: "Jag är riktigt stolt att ha mitt namn på en så vacker tidskrift".²⁴ Sandvik tilsluttede sig: "Jo, med sta [sic] fornöelse tar jeg imot det ärefulle tilbud", og senere: "Hvilke plikter har jeg forøvrig å vareta på Norges vegne?"²⁵ – mens Krohn gav depechen videre til en af sine kollegaer: "Det var särdeles uppmärksamt att erbjuda mig korrespondensen för Finland

figurerer Ilmari Krohn samt seks medlemmer fra Danmark, heriblandt Hammerich og Jeppesen.

22 Dette er den hidtil næstlængste periode for en redaktør af tidsskriftet. Helmut Federhofer var redaktør af *Acta musicologica* i perioden 1962–86 (vol. 34–58) og udgav dermed to årgange mere end Jeppesen.

23 For en guide til indholdet af *Acta musicologica*'s første 40 årgange kan henvises til Adkins og Dickinson, 1970.

24 Carl-Allan Moberg til Knud Jeppesen, 27.1.1931 og 13.4.1931. I et senere brev til Jeppesen skammer Moberg sig nærmest over sin inaktivitet i forhold til *Acta musicologica*: "Vad skall Ni tänka om mig som collaborator princeps [...]?" (17.5.1933).

25 Ole Mørk Sandvik til Knud Jeppesen, 11.2.1931 og 10.8.1931.

till *Acta Musicologica*. Men jag tänker dock, att Dr. Haapanen, vilken på min anmodan övertog motsvarande värv för *Bulletin de l'Union Musicologique* [...] vore nu återigen den rätte mannen."²⁶

Moberg, Sandvik og Haapanen blev således medlemmer af *Acta musicologica's* editorial board, som i Jeppesens redaktionsperiode gradvist indskrænkedes fra 17 til 8 deltagere. Sandvik deltog indtil 1944–45 (vol. 16–17), Haapanen indtil sin død i 1950 (vol. 22), mens Moberg medvirkede i 25 årgange, det vil sige indtil 1955 (vol. 27).

Hvad angår selve indholdet af *Acta musicologica*, er det derimod påfaldende, at Haapanen, Moberg, Sandvik og Krohn stort set ikke bidrog med artikler. Til Jeppesens premiere-årgang skrev de tre sidstnævnte hver en recension og til hans sidste årgang bidrog Krohn med artiklen "Einheitliche Grundzüge musikalischer Formgebung" (Krohn, 1953). Ellers intet.²⁷

En del af forklaringen findes måske, hvis blikket rettes mod 10-året før Jeppesen overtog redaktionsposten. Karakteristisk for perioden efter 1. verdenskrig var forskellige tiltag, som havde til formål dels at skabe overblik over 'situationen' i de forskellige europæiske nationer, dels at etablere kontakter og samarbejder imellem dem. Dette kom for eksempel til udtryk i den tidligere nævnte *Bulletin de la Société "Union musicologique"*, som i tidsrummet 1921–25 udkom med i alt fem årgange (og hvor Sandvik, Norlind og Hammerich jo var medlemmer af redaktionsrådet). I alle bind fandtes en række "comptes rendus relatifs à la musicologie", altså en slags musikvidenskabelige situationsrapporter, som i alt kom til at omfatte ikke mindre end 18 lande, og som – hvilket hver gang blev understreget – blev "Rangés d'après les pays en ordre alphabétique"! Fra Danmark rapporteredes således fire gange (af blandt andre Hammerich), fra Norge to gange (Sandvik) og en gang fra både Sverige (Norlind) og Finland (Haapanen).

I de to første årgange af *Acta musicologica* – altså før Jeppesens tiltræden – bragtes en slags videreførelse af disse situationsrapporter, nemlig "einer Artikelserie über den Stand der musikwissenschaftlichen Forschung in den einzelnen Ländern" (Anon., 1929, s. 21). I løbet af 1928–30 blev der således bragt rapporter fra henholdsvis Schweiz, Frankrig, England og Belgien, mens Haapanen fortsatte sin rapportering fra Finland (Haapanen, 1929) og Norlind sin om Sverige (Moberg, 1929–1930).

26 Ilmari Krohn til Knud Jeppesen, 18.2.31.

27 I 1939 skrev en brødebetyngt Moberg dog til Jeppesen, at "Många gånger har jag tänkt skriva till Er och be Er att ej tycka illa vara, att jag så litet har bekymrat mig om *Acta musicologica* [...] jag [...] försäkrar Er, att när min tid ger möjlighet så skall jag gärna söka samla mig till något för *Acta* värdefullt. Faktum är, att jag f.n. lever ur hand i mun: d.v.s. jag sköter det löpande i fråga om undervisning och resten av tiden åtgår till levebrödsarbete [...], medan det vetenskapliga arbetet egentligen för en tynande tillvaro" (Carl-Allan Moberg til Knud Jeppesen, 19.3.1939).

Da Jeppesen i sin programklæring for *Acta musicologica* fra 1931 således anførte, at han – ligeledes for at tage et første skridt i en mere international retning – også ville igangsætte et rundspørge til førende forskere vedrørende forholdet mellem musik og videnskab, kan dette synes som et 'overkill', og den forventede opfølgning – som nok kunne have været interessant – udeblev da også.²⁸ Når Haapanen, Norlind og Sandvik på denne måde jo faktisk havde taget deres del af 'slæbet', forekommer det ikke så overraskende, at de hvilede lidt på laurbærene,²⁹ men det er alligevel værd at bemærke, at ingen af deres fremtidige arbejder fandt vej til *Acta's* spalter.³⁰

Den nulte Nordiske Musikforskerkongres

Som bekendt blev den første Nordiske musikforskerkongres afholdt i Oslo i 1948. At en sådan først lod sig realisere 20–30 år efter, at musikvidenskaben for alvor var begyndt at etablere sig i de nordiske lande, er imidlertid ikke et udtryk for, at der ikke langt tidligere havde eksisteret tanker omkring og planer for et sådant nordisk møde.³¹ En række breve sendt til Knud Jeppesen fra nordiske kollegaer – navnlig fra Carl-Allan Moberg – dokumenterer dette, og det samme gælder den tidligere nævnte 'prismatiske' betydning af kongressen i Liège 1930.

Det tidligste af disse breve daterer sig fra januar 1930, hvor Moberg takker Jeppesen for et tilsendt særtryk, hvilket han i sig selv ser som "ett tecken till, att vi fåtaliga musikhistoriker i Norden icke äro alldeles isolerade från varandra". Moberg fortsætter, at det desuden "hade varit en stor glädje för mig, om jag hade haft tillfälle att träffa Eder, – men vi här i Norden ha inga andra tillfällen än på kongresser – utomlands, och någon sådan har jag ej varit i tillfälle att bevista ännu". Moberg oplyser derpå, at han for netop at "stärka vår ställning i alla avseenden" adskillige gange har fremsat idéen om en nor-

28 I det allerførste hæfte publiceredes dog Edward J. Dents ret beskedne bidrag om "Music and musical research" (Dent, 1931). Arnold Scherings følgende indlæg, "Musik und Musikforschung" (Schering, 1931), var udelukkende en replik til Dents artikel, og hvis der ses bort fra et par bidrag, som overvejende fokuserede på historiske aspekter af musikhistorieskrivningen, så indeholder de fem første årgange af det nye *Acta musicologica* ikke bidrag, som kan siges at indfri Jeppesens i begyndelsen opstillede ønske.

29 Moberg skrev dog til Jeppesen, at "Gärna skriver jag en översiktsartikel över svensk musiklitteratur från sista åren" (27.2.1931), men en sådan blev ikke realiseret.

30 Hvad angår *Acta musicologica*, hvis latinske titel blev etableret på forslag af Jeppesen, kan det nævnes, at Otto Andersson havde betænkeligheder i forbindelse med sin udgivelse af Fredrik Pacius' mandskvartetter i 1938. Denne udgivelse "[...] som inleder en ny serie musikpublikationer vid Åbo Akademi, kræver några ord till förklaring av namnet på serien, som Du kanske blir något förvånad över, emedan det står så nära den tidskrift Du ger ut. Serien har blivit kallad 'Acta Musica' därför att donatorn till de penningar, med vilka serien bekostas har önskat att detta namn skulle användas" (Otto Andersson til Knud Jeppesen, 11.2.1938).

31 Der findes indikationer for, at Tobias Norlind allerede i 1916 havde fremført tanker om et nordisk musikforsker møde (Lindberg, 2019, s. 38).

disk musikhistoriker-kongres, dels til vennen Toivo Haapanen i Helsingfors, dels til "min enda universitetskollega i ämnet i landet", Gunnar Jeanson i Stockholm.³²

De nævnte kollegaer, tilligemed andre fra Danmark og Finland (og måske også fra Norge?), rejste i begyndelsen af september til kongressen i Liège, som herefter nævnes flere gange i Mobergs breve. Et af de mest konkrete dokumenter, som i sagens videre forløb blev udarbejdet, var et af Moberg formuleret "Förslag till Upprop och Prospekt för anordnandet av ett Nordiskt möte för musikvetenskap och ny musik", dateret 10. januar 1931. Af følgebrevet til dette opråb fremgår, at "Det är utarbetat med hänsyn till de muntliga förslag, som mina svenska kamrater samt Haapanen och jag gjorde vid en nattlig sammankomst en av de sista nätterna i Liège".³³ Sammen med kongressen afholdtes også den 8. musikfest for *International Society for Contemporary Music* (ISCM), og tanken om at afholde et nordisk møde skyldtes blandt andet en vis utilfredshed med, at "denna dubbla musikkongress i Liège [...] icke upptog en enda tonsättning av en nordisk kompositör".³⁴ Næsten et år efter kongressens afholdelse henviser Moberg igen til dens betydning, nemlig med en omtale af "de synpunkter, som ledde oss till att på nordisk botten söka utforma ett möte i Liègekongressens anda".³⁵

Umiddelbart før afrejsen til Liège skrev Moberg også til Jeppesen og bekræftede, hvad der må have været en forhåndsftale om, at der på hjemvejen skulle afholdes et møde i København omkring 9.–10. september.³⁶ Og mens Knud Jeppesen deltog i kongressen, skrev han hjem til sin kone, Alice Jeppesen, hvoraf det fremgår, at han sammen med de tilstedeværende svenske (Moberg, Jeanson, Broman) og finske (Krohn, Haapanen) kollegaer har dannet et forretningsudvalg med henblik på en kongres i Stockholm i 1932.³⁷ Han oplyser samtidig Alice om, at de fem kollegaer kommer "til Aften hos os" dagen efter Jeppesens hjemkomst, og han beder hende om til samme lejlighed at invitere Torben Krogh, Finn Höffding, Gunnar Heerup, Jens Peter Larsen, Povl Hamburger og Finn Viderø.³⁸ Om dette møde – som jo også ville inkludere en interessant dansk 'delegation' – faktisk blev afholdt, vides ikke. Men én ting er sikker: svenskerne mødte ikke op!

Dette fremgår af et brev, som Moberg sendte til Jeppesen – halvanden måned senere – hvori Moberg antager, at "Utan tvivel har Ni fått en kanske egendomlig uppfattning

32 Carl-Allan Moberg til Knud Jeppesen, 26.1.1930.

33 Carl-Allan Moberg til Knud Jeppesen, 11.1.1931.

34 Carl-Allan Moberg, "Förslag till Upprop och Prospekt [...]", 10.1.1931; forslaget er dateret "10. jan. 1930", hvilket må anses for en fejl. I 1921 stiftedes den danske sektion af ISCM, i hvilken Knud Jeppesen frem til 1927 var med i censur-komiteén.

35 Carl-Allan Moberg til Knud Jeppesen, 13.7.1931.

36 Carl-Allan Moberg til Knud Jeppesen, 15.8.1930.

37 Ifølge Cowdery et al., 2004, nr. 178, bidrog den svenske musikforsker Daniel Fryklund til kongressen med et indlæg om "Eine schwedische Sammlung von Briefen von und an Fétis". Han nævnes dog intetsteds i de her behandlede sammenhænge.

38 Knud Jeppesen til Alice Jeppesen, 3.9.1930 (LKJ-S).

om Edra svenska kollegor från den trevliga färden til Belgien". Han håber, at Jeppesen har modtaget et telegram med svenskernes afbud, men vil nu skynde sig (!) at sende et brev med den egentlige forklaring – eller rettere forklaringer, som faktisk fortjener en gengivelse. Moberg og hans kollegaer havde fra Liège bestilt fly over København "för att i enlighet med vår överenskommelse resa till Eder och träffa alla våra kära bekanta eller obekanta kollegor inom musikens värld". Billetterne var dog alligevel ikke til at få, så selskabet måtte rejse direkte hjem til Sverige. Herpå fulgte nogle for Moberg meget travle dage, og "jag hann ej mer än hem förrän jag söndag morgon d. 14. sept. insjuknade i paratyfus, – det var tydligen en liten hälsning från humanistlandet kring Meuse. – I detta och en envis tillstötande bronchitis [...]".³⁹ Det var åbenbart svære tider for Moberg.

For kort at sammenfatte en lang og kringlet historie: det lykkedes ikke at stable en kongres på benene, før anden verdenskrig satte en stopper for internationale mødeaktiviteter og delvist også for den nødvendige kommunikation. Og ikke overraskende var det især problemer med at rejse de fornødne økonomiske midler, som umuliggjorde forehavendet. Det fremgår af brevvekslingerne, at både Helsinki, Stockholm, København og Hindsgavl (på Fyn) var på tale som muligt sted for afholdelsen af kongressen, og det samme var forskellige årstal, blandt andet 1932, 1933 og 1934. Eksempelvis skrev Moberg i 1933 til Jeppesen, at

Tiderna äro dåliga och vi har väl föga utsikt än så länge att få till stånd ett nordiskt musikhistorikermöte, som vore så efterlängtat och nyttigt, men det skall väl någon gång ljusna. I varje fall är jag beredd att komma, då Ni kallar oss.⁴⁰

Ilmari Krohn var naturligvis også involveret i processen, og i et af sine breve til Jeppesen anfører han et lidt pudsigt argument for, at København ville være det rette sted for kongressens afholdelse, idet "i Köpenhamn med säkerhet en talrik publik kunde vinnas att intressera sig för kongressens vetenskapliga framställningar såsom det ju framstod vid docentur-konkurrencen".⁴¹ Her tænker Krohn selvfølgelig på forløbet af docentur-konkurrencen i København i februar 1924, som havde tiltrukket stor offentlig opmærksomhed.

En anden medvirkende årsag til, at de nordiske tiltag strandede, var formodentlig, at Knud Jeppesen – som ansås for en nærmest uundværlig deltager i en eventuel kongres⁴²

39 Carl-Allan Moberg til Knud Jeppesen, 25.10.1930.

40 Carl-Allan Moberg til Knud Jeppesen, 17.5.1933.

41 Ilmari Krohn til Knud Jeppesen, 12.9.1931.

42 Det fremgår flere steder, at tidspunktet for kongressens afholdelse på det nærmeste skulle placeres, så man var sikker på, at Jeppesen ville kunne deltage. I 1931 stiller Ilmari Krohn sig åben overfor valget af sted for kongressen – vigtigst er "att i denna första nordiska kongress alla nordiska länder bliva fullödigt representerade, och därför synes mig *Deras [sic] närvaro* vara oumbärlig" (Ilmari Krohn til Knud Jeppesen, 11.8.1931 [1974/105]). Også Moberg "anser nämligen Eder närvaro för oundgängligen nödvändig" (Carl-Allan Moberg til Knud Jeppesen, 29.7.1931). I forbindelse med planlægningen af kongressen i 1948 takker Olav Gurvin tilsvarende for Jeppesens bekræftelse, idet "det har jo også så meget å si at De som ubetinget har Nordens største internasjonale navn i faget, deltar" (Olav Gurvin til Knud Jeppesen, 23.4.1948).

– jævnlige var afsted på langvarige forskningsrejser og derudover var meget involveret i IGMW's anliggender. På IGMW's 3. kongres i Barcelona i april 1936, som skulle vise sig at blive den sidste før 2. verdenskrig, blev der således truffet beslutning om at vælge København som lokation for det internationale selskabs næste kongres, som skulle finde sted i 1939. Det fremgår – blandt andet af breve til Alice Jeppesen – at Jeppesen fra begyndelsen udtrykte en vis skepsis vedrørende projektet, men tilsyneladende gik i gang med det sonderende forarbejde.⁴³ I de følgende par år overvejedes tillige Basel samt USA som mulige lokationer, men til sidst aftaltes det endeligt, at begivenheden skulle finde sted i København i september 1939.

I denne forbindelse skriver Tobias Norlind et af sine få breve til Jeppesen og udtrykker ønske om at deltage i kongressen i København. Han fortsætter:

Även kommer jag tillbaka till min anhållan, då vi sist träffades, att få lov att vara med i intern. samfundet. Jag var dock med som sekreterare för den svenska avdelningen under hela det föregående sällskapet tid men fick vid det nya meddelande, att min delaktighet "icke var önskvärd". Jag förmodar, att detta ännu ej [sic] gäller. Skulle emellertd [sic] så vara, skall jag naturligtvis draga mig tillbaka. Det är mindre för min egen del utan för min institution, som väl nu kan få anses ha trampat ur sig barnskorna. Åtminstone vet jag ingen i Sverige som tillnärmelsevis kan mäta sig med min i omfattning och universalitet.⁴⁴

Det er uvist, hvornår Norlind og Jeppesen sidst havde truffet hinanden, men med "det nya"/"intern. samfundet" henviser Norlind til *Internationale Gesellschaft für Musikwissenschaft*. Han havde 1901–14 fungeret som sekretær for den svenske landssektion af det "föregående" *Internationale Musikgesellschaft*, og årsagen til, at han på trods heraf ikke var "önskvärd" i IGMW, kan meget vel være, at han i 1925 var blevet afsat som formand for *Svenska samfundet för musikforskning* samt redaktør af *Svensk tidskrift för musikforskning* som følge af anklager for underslæb og bedrageri imod selskabet samt videnskabelig uredelighed i forbindelse med tidskriftet.⁴⁵

Et par breve dokumenterer, at de mangeårige overvejelser vedrørende en samling af nordiske musikforskere faktisk strakte sig helt frem til udbruddet af 2. verdenskrig. I 1938 skrev Otto Andersson således til Jeppesen, at "jag [hade] tänkt att vi skulle ha kunnat fortsätta litet samtalet från Königsberg om möjligheterna för ett något större samman-

43 Jævnfør Knud Jeppesens tidligere refererede udtalelse i 1938 til Müller-Blattau (note 12).

44 Tobias Norlind til Knud Jeppesen, 1.2.1939. Med "min institution" henviser Norlind formodentlig til sin stilling som chef for *Musikhistoriska museet* i Stockholm.

45 Lindberg, 2019, ss. 39–42 (jævnfør note 9).

träffande på nordisk botten".⁴⁶ Og endnu vigtigere fremstår et svar, som Carl-Allan Moberg i marts 1939 gav på en henvendelse fra Jeppesen:⁴⁷

Det är riktigt, att Svenska Samfundet för Musikforskning ingivit en ansökan till en fond om anslag till en kongress i Stockholm och Uppsala, men pro 1:mo gäller det endast en interskandinavisk sammankomst, pro 2:do veta vi ej ännu om vi få något anslag och pro 3:tio är den avsedd att hållas i maj 1940. Jag hoppas, att den ej skall behöva bli ett störande moment eller själv störas av den internationella kongressen i september samma år. Skulle så vara, att Ni, käre Kollega, finner detta vara fallet, så måste vi på något sätt överenskomma, huru vi skola förfara.⁴⁸

Ingen af de to kongresser blev imidlertid 'ett störande moment' for hinanden. IGMW-kongressen i København blev heller ikke realiseret, og set i lyset af den generelle internationale udvikling var det vel ikke så overraskende, at også Jeppesen måtte smide håndklædet i ringen. Den sidste store internationale samling af musikforskere før 2. verdenskrig blev derfor *American Musicological Society's* kongres i New York i midten af september 1939 (Cowdery et al., 2004, nr. 266), og selv om det var præcist sammenfaldende med krigens udbrud i Europa, stævnedes Knud Jeppesen den 2. september ud fra Le Havre med kurs mod New York – og deltog i kongressen.

En afrunding på disse to – af ydre omstændigheder umuliggjorte – organisatoriske tiltag, hvor Jeppesen i begge havde spillet en hovedrolle, leverede Jeppesen selv i en tale, han holdt ved det 5. nordiske musikforsker møde i Århus i august 1966⁴⁹:

Blandt de Ting jeg gerne vilde have opnaaet, men som først nu Søren [Sørensen] og hans udmærkede Medarbejdere har realiseret, var ogsaa en musikvidenskabelig Kongress [sic]. Det er nok ikke ret mange bekendt[,] af [sic] det internationale Selskab for Musikvidenskab havde besluttet at dets 4. Kongress [sic] skulde finde Sted i København i 1940. En dansk Komité var nedsat og Arbejdet allerede i Gang, men med den 2den Verdenskrigs Udbrud i 1939 blev alt jo væltet over Ende. Nu har vi dog altsaa takket være Dansk Selskab for Musikforskning og Musikvidenskabeligt Institut her kunnet samles til en nordisk Kongress [sic] for Musikvidenskab, men altsaa ikke i København men i Aarhus.⁵⁰

Nogle endelser: efter verdenskrigen

Den første samling af IGMW efter krigen fandt sted i midten af maj 1948 i Basel, og godt et års tid senere afholdtes den første IGMW-kongres efter krigen, ligeledes i Basel (Cowdery et al., 2004, nr. 289).

46 Otto Andersson til Knud Jeppesen, 11.2.1938. Andersson refererer her til, at han og Jeppesen havde mødtes til en konference i Königsberg i juni 1937.

47 Jeppesens brev til Moberg er ikke overleveret blandt Jeppesens korrespondencer.

48 Carl-Allan Moberg til Knud Jeppesen, 19.3.1939.

49 Jævnfør *Dansk Aarvog for Musikforskning*, 1966–67, ss. 165–186. Heraf fremgår (s. 168), at Jeppesen holdt sin tale den 19. august 1966 på Hotel Hvide Hus i Ebeltoft.

50 Talen er overleveret i LKJ-S.

Med nogenlunde den samme distance til afslutningen af verdenskrigen afholdtes i august 1948 den første *Nordiske Musikforskerkongres* i Oslo.⁵¹ Det forudgående organisatoriske arbejde skal her ikke belyses nærmere, men nogle breve fra Olav Gurvin til Knud Jeppesen opsummerer forløbet. I januar 1948 skriver Gurvin således, at "Den siste sommer traff jeg sammen med professor Moberg i Uppsala og han kastet ut den tanke at det kunne være fruktbringende å få arrangert et musikkforskermöte [...]", og han vurderer, at "det kunne ikke bli så svært mange deltagere. Disse måtte begrenses til universitetsfolk eller universitetsutdannede musikkforskere, kanskje med noen få undtagelser".⁵² Efter nogle sonderinger meddeltes det – i en skrivelse, som ud over Gurvin også er underskrevet af Öyvind Anker og Ole Sandvik – at "Det forberedende arbeide er nå kommet så langt at vi tör innby til et slikt möte".⁵³ I juni var der kommet tilstrækkelig mange tilmeldinger til, at det første "Musikkforskermöte" kunne løbe af stabelen 25.–28. august 1948 i Oslo,⁵⁴ og dermed var rækken af nordiske musikforskerkongresser igangsat.

På IGMW-kongressen i Basel 1949 blev Knud Jeppesen valgt til præsident for det internationale selskab, en post som han bestred frem til den 5. kongres i Utrecht i 1952. Denne kongres markerede IGMW's 25-årige beståen, og den har uden tvivl udgjort et markant punkt i Jeppesens karriere, idet han ud over at fratræde som præsident for selskabet også afgav redaktørposten for *Acta musicologica*.

Hermed rammer også nærværende fremstilling sit kronologiske endepunkt, men det skal naturligvis tilføjes, at den nationale organisering af nordisk musikforskning så at sige fuldendtes med dannelsen af *Dansk Selskab for Musikforskning* i 1954 og *Norsk Musikkforskerlag* i 1964.

Bag om kulisserne

Seriøst og kuriøst – 1

Spredt rundt omkring i de mange breve findes naturligvis beretninger om, kommentarer til og vurderinger af forskellige forhold, hændelser og personer, som set i nærværende sammenhæng kan synes mindre relevante. De talrige små oplysninger giver dog et blik bag om kulisserne og afslører forhold, som tilhører privatsfæren, og personlige hold-

51 Hvad angår de nordiske kongresser, er Cowdery et al., 2004, meget mangelfuld; der er således ingen informationer om kongressen i Oslo, ej heller om de følgende frem til 1966, jævnfør Hansen, 2004, s. 100.

52 Olav Gurvin til Knud Jeppesen, 28.1.1948.

53 "Musikkforskermöte i Oslo", 20.4.1948.

54 Olav Gurvin til Knud Jeppesen, 10.6.1948. Også ved denne lejlighed skrev Jeppesen hjem til Alice Jeppesen og berettede, at "I Gaar fik jeg [...] afleveret mine Foredrag og tilmed maatte jeg om Aftenen optræde som officiel Taler ved Oslo's Kommunes Fest ude paa Frognerseteren, hvor det blev mig paalagt at takke fra Gæsterne. [...] Saa har jeg været til 'Per Gynt' i den nye Opsætning med Sæveruds Musik. Den er paa Landsmaal, og da jeg trods al ærlig Vilje ikke kunde forstaa et Suk deraf, gik jeg efter første Akt" (Knud Jeppesen til Alice Jeppesen, 26.8.1948 [LKJ-S]).

ninger, som ellers ikke ville være kendt. I det følgende bringes nogle eksempler fra denne 'kulørte presse'.

Brevvekslingerne med henholdsvis Ilmari Krohn og Carl-Allan Moberg træder frem som de to vigtigste blandt Jeppesens udvekslinger med nordiske kollegaer, og navnlig Moberg var jævnlige meget bramfri, hvad angår hans holdninger til de forhold, som musikforskningen i Sverige måtte eksistere under i hvert fald frem til 2. verdenskrig.

Allerede i det tidligere omtalte brev, hvor idéen om en nordisk konference blev luftet for første gang, giver Moberg luft for sine frustrationer:

Synd bara, att Sverige skall ligga så långt från Danmark / att icke tala om Tyskland / – inte geografiskt utan musikaliskt. Vi äro tyvärr på efterkälken och det är egentligen inte vi, som skulle anordna en musikhistorikerkongress, eftersom vi inte ha just ngt att bjuda på, utan främst Danmark och därefter Finland eller kanske vilket som helst av de två länderna. De äro ungefär jämngoda.⁵⁵

Og i et senere brev understreger Moberg den isolation, som han kan føle i Sverige: "Vad docenten [Knud Jeppesen] är lycklig, som får resa och är så nära den musikaliska – civilisationen. Ty inte finnes det någon här inte!!". Som nævnt var det især de økonomiske problemer, som umuliggjorde afholdelsen af et nordisk møde i 1932, men Moberg lægger heller ikke skjul på, at han mangler kvalificeret hjælp til at løfte den store opgave:

Och tyvärr har jag inga resurser att anlita hos andra heller, ty – som sagt – är jag ensam som en pelikan i öknen i mitt ämne. Jeanson är numera recensent i Göteborg, Norlind är omöjlig att samarbeta med, har f.ö. dålig ekonomi, Broman vet Ni väl själv, vad man skall få för ekonomisk och förnuftig organisationshjälp av. Han är en snäll pojke, en stark musikerbegåvning, det tror jag, men han har inte ngn vetenskaplig läggning och han välver gärna stora planer men utan att det blir mycket mera än orden.⁵⁶

55 Carl-Allan Moberg til Knud Jeppesen, 26.1.1930.

56 Carl-Allan Moberg til Knud Jeppesen, 11.1.1931. Vurderingen af [Sten] Bromans mangel på "vetenskaplig læggning" hænger utvivlsomt sammen med, at Bromans doktorafhandling ved disputationen i 1927 var blevet underkendt. Ved den lejlighed fungerede Tobias Norlind som en af opponenterne, og han havde plæderet for, at afhandlingen skulle godkendes. I et brev til Ewert Wrangel (3. juni 1927) udtrykker Norlind dels sin store utilfredshed med afgørelsen, dels en utilsløret animositet i forhold til en af de andre opponenter, nemlig Erik Abrahamsen fra Københavns Universitet, som havde stemt for afvisningen af Bromans arbejde: "Självt kan jag ej se det annorlunda än 'betalt för gammal ost', då jag två gånger vågrat att upptaga honom ss. ngn blivande musikhistoriker (sc. [sic] docent) i Lund och en gång i Kphn satt honom i andra förslagsrummet till docentur i ämnet. [...] Beklagat [...] att ej allt kunnat ordnas i frid utan inblandning av dansk osakkunskap. Dansk musikforskning må svara vad de vilja. Abrahamsens kastade handske skall jag upptaga, och han må se sig om efter sekundanter" (citeret efter Lindberg, 2019, s. 44). En af årsagerne til dette voldsomme udfald mod Erik Abrahamsen skal uden tvivl findes i Tobias Norlinds deltagelse i konkurrencen om musik-docenturet ved Københavns Universitet i 1924, hvor Norlind – sammen med Angul Hammerich – havde stemt for Torben Krogh (jævnfør nærværende fremstilling, ss. 54–55). Som tidligere nævnt var det Erik Abrahamsen, som vandt konkurrencen om docenturet, og Norlind er i brevet til Wrangel helt entydig omkring sin tolkning af Abrahamsens faglige indsats ved Bromans disputation: Abrahamsens afvisning af Bromans afhandling bunder udelukkende i, at Norlind ikke stemte i Abrahamsens favør i 1924 – "betalt för gammal ost"! Om Norlind faktisk fik 'taget handsken op' på et tidspunkt, er uvist.

Moberg forsikrer dog om, at det ikke er for at bagtale sine kollegaer, men for at understrege, hvor svært det er for ham er at overkomme "allt".

Det er ingen hemmelighed, at Carlsbergfondet i adskillige årtier ydede mange bidrag til Knud Jeppesens rejser og publikationer, hvilket var en væsentlig årsag til, at han kunne sende eksemplarer af sine værker til kollegaer over hele Europa, heriblandt Moberg. Efter i maj 1933 at have modtaget Jeppesens udgivelse af Mogens Pedersøns værker (som udgjorde første bind af serien *Dania Sonans: Kilder til Musikens Historie i Danmark*) samt i maj 1943 at have modtaget hans store udgivelse *Die italienische Orgelmusik am Anfang des Cinquecento* – begge publikationer bekostet af Carlsbergfondet – fremfører Moberg igen kritik af forholdene i Sverige:

Av vår musikaliska akademi [Kungl. Musikaliska akademien] synes intet vara att vänta, tvärtom torde man kunna säga, att Ni i Danmark har hunnit därhän Ni gjort tack vare att Ni ej haft någon dylik död klump vilande över landets musikliv.⁵⁷

Svenskarna är musikaliska och älskar musik som lätt förströelse och så, att det inte kostar vare sig pengar eller möda, men blir det mer än detta, så har de inte intresse längre och framför allt har de ett inrotat och djupt förakt el. åtminstone mistroende mot all teori och historia om musik. Det är skrivbordsmöda, manschettarbete och möjlig, ofruktbar onyttighet! Nej, tjo hej vad en bondvals eller en jazz är mycket bättre, eller om det nu är musikkulturella typer som föra ordet, vad alla småkomponister som knåpa hop dåliga kompositioner med skral faktur och ännu sämre form är mycket värdefullare än en musikavhandling!⁵⁸

Selv så relativt sent som i 1943 er de stillingsmæssige forhold ifølge Moberg fortsat meget utilfredsstillende, for "det är oanständigt, att medan konsthistorien i vårt land har 5 professurer och 14 docenturer, så har musikvetenskapen ingen enda avlönad plats (om jag frånsér Tob. Norlinds icke-vetenskapliga tjänst vid 'Musikhögskolan') i hela Sveriges rike!".⁵⁹ I løbet af de følgende år forbedredes denne situation, også for Moberg. Dette fremgår blandt andet af et brev til Knud Jeppesen fra december 1947, i hvilket Ingmar Bengtsson – ud over også at takke for tilsendelsen af en af Jeppesens udgivelser, nemlig den 2. reviderede udgave af *The style of Palestrina and the dissonance* – udtrykker sig relativt positivt:

För övrigt ser det ut som om musikvetenskapens ställning i Norden äntligen börjar bli säkrad. Det glädde oss särskilt häruppe att universitetet i Aarhus till sig lyckats knyta Danmarks främste musikforskare, och här gläder vi oss för egen del åt att Carl-Allan Moberg äntligen fått sin professur.⁶⁰

57 Carl-Allan Moberg til Knud Jeppesen, 17.5.1933.

58 Carl-Allan Moberg til Knud Jeppesen, 30.5.1943.

59 Carl-Allan Moberg til Knud Jeppesen, 4.4.1943.

60 Ingmar Bengtsson til Knud Jeppesen, 17.12.1947. Bengtsson hentyder her til, at Jeppesen i 1947 var blevet tildelt professoratet ved Aarhus Universitet. Hermed blev Mobergs og Jeppesens ansættelser som universitetsprofessorer sammenfaldende med Tobias Norlinds død i 1947.

Og i et brev fra samme år nævner Moberg selv de store opgaver, som var forbundet med hans nye stilling:

Ni är väl nu själv – liksom jag – i fullt universitetsarbete. Hos mig återstår ännu allt att göra för att få en musikinstitution till stånd. Det är många och svåra problem förbundna därmed.⁶¹

Seriøst og kuriøst – 2

Knud Jeppesen betragtede selv sin kompositoriske virksomhed som næsten lige så vigtig som hans videnskabelige virke. Et af højdepunkterne i den offentlige modtagelse af hans musik var, da hans *Te Deum Danicum: Et dansk Te Deum* (komponeret 1941) vandt førsteprisen ved en konkurrence udskrevet af Statsradiofonien og derpå blev uropført ved radioens festkoncert i anledning af indvielsen af det nye Radiohus i København 18. september 1945. Senere blev værket opført i blandt andet Stockholm, Oslo og Helsingfors samt ved en koncert i London 1947, hvor det tillige blev udsendt af BBC. Også premiere-koncerten i København blev radiotransmitteret, og Jeppesen havde været omhyggelig med forinden at gøre kollegaer i Norden opmærksomme på begivenheden. Værket blev overordentlig flot modtaget i Danmark, og fra flere personer i udlandet indløb også anerkendende ord. Det samme gjaldt de følgende opførelser uden for Danmark.

Jeppesen har uden tvivl sat stor pris på den anerkendelse, han i 1947 modtog fra Ingmar Bengtsson, som netop fremhæver, at Jeppesen ikke blot har videnskabeligt talent:

[...] jag [vill] också passa på att uttrycka min beundran för Edert "Te deum danicum". Jag hade glädjen att få recensera det svenska radiouppförandet, och måste säga att få verk från vårt eget århundrande av denna art har gript mig så. Dess utomordentliga konstnärliga förtjänster är så mycket mera värda uppmärksamhet, som de finnas hos en man med lika utomordentliga vetenskapliga förtjänster. Det är något som ingen annan i Norden lyckats förena!⁶²

Og endnu større pris har Jeppesen givetvis sat på de rosende ord, han modtog fra den svenske komponist Hilding Rosenberg (1892–1985), som Jeppesen i en årrække brevvekslede med. Som svar på et brev fra Rosenberg skrevet efter uropførelsen takker Jeppesen mange gange og understreger, at:

[...] af alle de mange Sympathi-Tilkendegivelser jeg saa ganske overvældende modtog i Anledning af Uropførelsen af mit Te Deum, er Deres den, der har betydet mest for mig, fordi jeg er klar over den kommer fra et Sind, der bedre forstaar, hvad det er jeg stræber efter, end nogen anden her i Norden.⁶³

61 Carl-Allan Moberg til Knud Jeppesen, 17.1.1947.

62 Ingmar Bengtsson til Knud Jeppesen, 11.1.1947.

63 Knud Jeppesen til Hilding Rosenberg, 27.9.1945.

Og i samme forbindelse får musikken i deres samtid også et par ord med på vejen: "den megen 'Skyggemusik' – Musik der bevæger sig uden at bevæge – som forekommer mig i Øjeblikket som en klam Gus at lægge sig over den meste nutidige Musikudøvelse".⁶⁴

Det er temmelig sjældent, at man i Jeppesens korrespondencer får reelt indblik i, hvordan han opfattede sig selv som komponist. Derfor er det påfaldende, hvor ærligt han så at sige 'lægger sig frem' i et par af brevene til Rosenberg:

Jeg har hidtil sejlet meget i Modvind som Komponist, hvilket vel nok til dels hænger sammen med at min musikvidenskabelige Virksomhed har gjort det vanskeligt at opfatte, hvad jeg virkelig arbejdede imod, og sløret Billedet af mig i Offentlighedens Øjne.⁶⁵

Som jeg tidligere har skrevet til Dig føler jeg mig ret ensom og isoleret i dansk Musikliv efter at mine Lærere Thomas Laub og især Carl Nielsen er døde. Jeg har ganske vist en Del gode Venner fra deres Kreds, som jeg stadigt holder sammen med og med hvilket Samværet er mig til stor Glæde. Men de er mere reproducerende end egentlig skabende Kunstnere, og vi danner ikke i denne Henseende nogen Falanx, som gensidigt kan støtte og lære af hverandre. [...] Hvorom er, saa er Du den eneste indenfor nordisk Musik af i Dag, jeg føler mig beslægtet med – omend det naturligvis ikke falder mig ind i nogen Henseende at ville sammenligne mine Evner med Dine.⁶⁶

Forud for et besøg hos Rosenberg i Stockholm går Jeppesen faktisk så vidt som til at sige, at "det nok vil blive en Skuffelse for Dem, da jeg er vant til at leve ret ensomt, og er kommet noget ud af Vane med at omgaas Mennesker"(!).⁶⁷

Seriøst og kuriøst – 3

Det er allerede blevet berørt, hvilken enorm indflydelse 2. verdenskrig i mange henseender fik på udviklingen af musikvidenskabens. Og blandt de utallige enkelt-skæbner, som blev direkte berørt af krigen, figurerer også nogle, som Jeppesen havde kontakt med.

Et eksempel var den tyskfødte musikforsker, komponist og cembalist Richard Engländer (1889–1966), som Jeppesen muligvis kom i kontakt med, da Engländer i 1941 fik publiceret en artikel i *Acta musicologica* (Engländer, 1941). Som følge af sin families jødiske herkomst blev han forfulgt og i 1939 anholdt af nationalsocialisterne. Det lykkedes ham dog at flygte til Sverige, hvor han fra 1948 virkede som docent ved universitetet i Uppsala. Efter krigen var Jeppesen i løbende kontakt med Engländer, som tillige vikarierede for Jeppesen ved Musikvidenskabeligt Institut på Aarhus Universitet i efterårssemestret 1952.⁶⁸

64 Ibid.

65 Ibid.

66 Knud Jeppesen til Hilding Rosenberg, 11.11.1946. Brevudkastet er dateret "11/11 44", hvilket ud fra indholdet at dømme er en fejl.

67 Knud Jeppesen til Hilding Rosenberg, 27.9.1945.

68 Da Uppsala universitet i 1953 anmodede Riksdagen om en pension til Engländer, som i februar 1954 ville

Et andet eksempel er den tyskfødte musikforsker Herbert Rosenberg (1904–1984), som efter studier og ansættelser i Tyskland kom til København i 1935. Her virkede han som musiklærer og foredragsholder, og har i den forbindelse formodentlig fået kontakt med Knud Jeppesen.⁶⁹ Rosenberg fik publiceret et par bidrag i *Acta musicologica* i 1936–37, og i de kommende år blev han fast tilknyttet tidsskriftet, hvor han i årgangene 9–17 (1937–1945) sammenstillede det såkaldte "Index novorum librorum". Denne bibliografi, som – på nær den sidste, årgang 25 (1953) – findes i alle de årgange af *Acta musicologica*, Jeppesen redigerede, opfyldte et inden for musikvidenskaben længe næret ønske om på internationalt plan løbende at få overblik over udgivelser indenfor og relateret til faget, og den udgjorde som sådan en meget væsentlig bestanddel af tidsskriftens indhold. Også Rosenberg måtte flygte fra nazisterne, hvorfor han fra 1943 virkede i Stockholm. Herfra stammer et af hans breve til Jeppesen, fra juli 1945, som dels fortæller noget om, hvor omfattende og besværligt det har været for Rosenberg at indhente oplysninger til den internationale bibliografi, dels tegner et billede af, hvor vanskelige forhold, der af og til måtte arbejdes under:

[...] bibliografien [blev] et ganske digert arbejde: 738 sedler. Men det er ogsaa godt og vel fire aars engelsk og amerikansk litteratur, som skulle indhentes. [...] Ja, jeg sidder altsaa stadig her oppe i Sthlm og længes grænseløst efter Kbhn. Men jeg tør ikke bare bryde af her, for jeg har foreløbig næppe udsigt til hæderlige indtægter i Danmark, især ikke efter at det viser sig, at saagar Folke-Musikskolen ikke vover at have mig med af hensyn til tyskerhadet. [...] jeg længes naturligvis voldsomt efter min kone og mine børn, som jeg dels ikke har set siden okt. 43, og dels slet ikke har set endnu (min yngste datter blev jo født en maaneder [sic] efter min flygt).⁷⁰

Rosenbergs anstrengelser resulterede i et cirka 40 sider langt "Index novorum librorum", som blev publiceret i *Acta musicologica* i 1944–45-årgangen (Rosenberg, 1944–1945). Han kom tilbage til Danmark i 1946, hvorefter han blandt andet virkede ved den danske afdeling af EMI og tillige indtog musikrelaterede poster i Malmö og Lund.⁷¹

Seriøst og kuriøst – 4

De forværrede forhold under krigen gav sig forskellige udslag for denne fremstillings persongalleri. Papirmangel og dermed mangel på for eksempel nodepapir var et af dem. I den forbindelse beretter Jeppesen i et brev til Hilding Rosenberg, at han, da han i oktober

fyldte 65 år, bad Ingmar Hedenius Jeppesen om at skrive en udtalelse om Engländer (Ingmar Hedenius til Knud Jeppesen, 29.12.1953), hvilket Jeppesen efterkom (udtalelsen er dateret 5.1.1954).

69 Efter Knud Jeppesens død i 1974 omtaler Rosenberg således i et brev til Alice Jeppesen "den venlighed, med hvilken De og Deres mand tog imod mig og min daværende kone, da jeg for næsten fyrrer år siden emigrerede til Danmark" (Herbert Rosenberg til Alice Jeppesen, 22.9.1974 [LKJ-S]).

70 Herbert Rosenberg til Knud Jeppesen, 2.7.1945.

71 Af særlig værdi i nærværende sammenhæng skal også nævnes Rosenberg, 1958.

1945 sendte et eksemplar af en af sine udgivelser til den engelske musikforsker og komponist Edward Dent i London, også sørgede for at vedlægge lidt nodepapir, fordi "Profesor D. klagede [...] over Mangel paa Nodepapir i England, idet, som han skev, Benjamin Britten lagde Beslag paa næsten det hele".⁷² Og præcis samtidig skrev Dag Winding-Sörensen til Jeppesen, at "Det lysner ellers så smått med hensyn til å skaffe noter. Forleden fikk jeg efter en masse mas Carl Nielsens annen violinsonate, det tok mig samme tid som det tar å lave et krigsbarn – ca 10 måneder".⁷³

En velkendt realitet var den udbredte og massive mangel på helt basale livsfornødenheder, som for eksempel mad og tøj, over store dele af Europa. Der foreligger megen dokumentation for, at 'alle stod hinanden bi' i det omfang, det overhovedet var muligt, og Jeppesen og hans kone sendte selv meget afsted til kollegaer og bekendte i blandt andet Tyskland. Som et enkelt eksempel på disse hjælpeforanstaltninger kan uddrag fra et brev fra Moberg til Jeppesen fra 1946 tjene:

Beträffande Eder fråga om utlandspaketen, så vill jag svara, att jag nog tänkt mig att fortsätta sända ett och annat paket till prf. [Gustav] Fellerer och [Willibald] Gurlitt samt dr [Ewald] Jammers. Mera rår jag väl ej med. Nu avvaktar jag blott ett meddelande, att det som hittills skickats verkligen kommit fram. [...] Betr. prof. Ilmari Krohn och Toivo Haapanen är det svårare att bedöma situationen. Någon direkt nöd går det väl kanske ej på dem. Ingendera har barn kvar i uppväxtåren, som tarva särskild och närande kost. Vid en relativisering av nöden så skulle jag därför tro, att vi ej behöva tänka i första hand på dem.⁷⁴

Der kunne også være problemer forbundet med helt almindelige forhold, for eksempel de tekniske betingelser for overhovedet at kunne lytte til musik i radioen. Og netop fordi flere af Knud Jeppesens store kompositioner – ud over hans førømtalte *Te Deum Danicum* gjaldt det blandt andet også hans symfoni *Sjællandsfar* (1938/1945) – blev radio-transmitterede, og fordi Jeppesen efterfølgende fik tilbagemeldinger fra nær og fjern, faldt der også nogle kommentarer af, hvad angik den reelle mulighed for overhovedet at høre det pågældende værk. Efter at have lyttet til uropførelsen af Jeppesens *Te Deum* skrev Hilding Rosenberg således, at han fik et meget stærkt indtryk af værket, "trots de många störningar som vårt lyssnande av dansk radio alltid är behäftad [sic] med – hörde samtidigt jazzmusik och dyl".⁷⁵ Også Ilmari Krohn sad klar i Helsinki, men radioen kunne ikke fange signalet fra København, og desværre var Krohn tilmed "förkyld och kunde icke uppsöka annat", selv om naboen faktisk havde en bedre radio.⁷⁶ I Oslo havde Sandvik også problemer. Efter netop at have hørt *Sjællandsfar* i radioen, skrev han til Jeppesen, at han blev forstyrret af telegraferen fra et skib: "Danmark er alltid vanskelig å få god.

72 Knud Jeppesen til Hilding Rosenberg, 22.10.1945.

73 Dag Winding-Sörensen til Knud Jeppesen, 14.10.1945.

74 Carl-Allan Moberg til Knud Jeppesen, 10.12.1946.

75 Hilding Rosenberg til Knud Jeppesen, 18.9.1945 (1974/105).

76 Ilmari Krohn til Knud Jeppesen, 19.9.1945 (1974/105).

Og i kveld hadde et eller annet skib på havnen fått det med å telegrafere. Uavladelig kom et intenst tikk-takk og stjal fra musikken".⁷⁷ Ikke desto mindre fik symfonien behørig ros af Sandvik. Jeppesen selv havde også kvaler med at høre udenlandske opførelser af sine værker. Efter opførelsen af sit *Te Deum Danicum* i Helsingfors den 13. april 1951 skrev han således til Bengt Carlson (af hvem Jeppesen var blevet underrettet om koncerten), at "det desværre er meget svært for os i Danmark at aflytte de finske Radiostationer. Jeg fik imidlertid en dygtig Tekniker mobiliseret, og ved hans Hjælp lykkedes det mig at faa i hvert Tilfælde det væsentligste med af mit eget Stykke".⁷⁸

Afrunding

Nærværende fremstilling har redegjort for et udvalg af nedslagspunkter og tematikker indenfor nordisk musikvidenskab i første halvdel af det 20. århundrede, nemlig dem, som Jeppesens breve har dannet grundlaget for. At der *kun* er tale om et udvalg – om spredte *glimt* – understreger på den ene side nødvendigheden af fortsat at lokalisere og 'førstebehandle' de kildemængder, som utvivlsomt er bevaret rundt omkring i nordiske biblioteker og arkiver, og på den anden side, hvor vigtigt og værdifuldt det vil være at få dokumenteret, om det overhovedet er meningsfuldt – og dermed relevant – at operere med et begreb om 'nordisk musikforskning' i relation til de europæiske strømninger i første halvdel af det 20. århundrede. Et sidste lille glimt får således lov til at afrunde denne præsentation.

I det hele taget skortede det ikke på anerkendelse af Knud Jeppesen, og igennem sin karriere fik han adskillige flotte æresbevisninger, blandt andet da han i marts 1951 blev valgt til udenlandsk medlem af *Kungl. Musikaliska akademien*. Ud over den utvivlsomme ære, der lå i udnævnelsen,⁷⁹ modtog Jeppesen fra akademiets sekretær, Kurt Atterberg, et brev, som ikke kun indeholdt et diplom og et eksemplar af akademiets vedtægter, men også et "mönster till broderi och knappar å den uniform, som ledamot åger rätt att bära".⁸⁰ Hvorvidt Alice Jeppesen lod sig beskæftige med en videre anvendelse heraf vides dog ikke. Derimod kan det konstateres, at Knud Jeppesen i sin egenskab af præsident for IGMW – med vanlig ildhu – mindre end et år efter sin udnævnelse ansøgte *Kungl. Musikaliska akademien* om understøttelse til udgivelsen af *Acta musicologica*.⁸¹ Hvorvidt denne ansøgning blev imødekommet har heller ikke kunnet fastslås.

77 Ole Mørk Sandvik til Knud Jeppesen, 30.11.1945.

78 Knud Jeppesen til Bengt Carlson, 14.4.1951.

79 Ifølge Alice Jeppesen fik Jeppesen "den baade ærefulde og glædelige Meddelelse, at han som Komponist var blevet optaget i "Kungl. Svenska musikalska Akademien. [...] morsomt er det at se Far ogsaa få Hæder som Komponist" (Alice Jeppesen til Kristian Jeppesen, 7.4.1951 [LKJ-S]).

80 Kurt Atterberg til Knud Jeppesen, 31.3.1951. De nærmere detaljer vedrørende denne dress-code fremgår af et "Uddrag af Kungl. Brevet den 20 September 1841" (!), som også var vedlagt Atterbergs brev.

81 Knud Jeppesen til Kurt Atterberg, 2.2.1952 (samt flere supplerende breve).

Litteratur

- Adkins, C. og Dickinson, A., 1970. *Acta musicologica: an index: Fall 1928–Spring 1967*. Basel.
- Anon., 1928. Erstes Verzeichnis der Mitglieder der Internationalen Gesellschaft für Musikwissenschaft September 1928. *Acta musicologica*, 1(1), ss. 10–14.
- Anon., 1929. Bericht über die Sitzung des Direktoriums in Frankfurt a. M. *Acta musicologica*, 1(2), ss. 19–22.
- Cowdery, J.R., Blažekovic, Z. og Brook, B.S., 2004. *Speaking of music: music conferences, 1835–1966*. New York: Répertoire International de Littérature Musicale.
- Dent, E.J., 1931. Music and musical research. *Acta musicologica*, 3(1), ss. 5–8.
- Engländer, R., 1941. Zur Frage der "Dafne" 1671 von G.A. Bontempi und M.G. Peranda. *Acta musicologica*, 13, ss. 59–77.
- Haapanen, T., 1929. Gegenwärtiger Stand der Musikwissenschaft in Finland seit 1923. *Acta musicologica*, 1(3), ss. 46–48, og 1(4), ss. 53–54.
- Hansen, T.H., 1998–2001. Konkurrencen om musik-docenturet i 1924: en doku-soap med særligt henblik på Knud Jeppesen. *Cæcilia*, V, ss. 53–110.
- Hansen, T.H., 2004. Review af J.R. Cowdery, Z. Blažekovic og B.S. Brook, 2004. *Speaking of music: music conferences, 1835–1966*. *Danish Yearbook of Musicology*, 32, ss. 99–102.
- Hansen, T.H., 2011. Knud Jeppesen Katalog: skriftlige arbejder, kompositioner og editioner: diskografi og bibliografi. *Fund og Forskning Online*. <http://www5.kb.dk/export/sites/kb_dk/da/nb/publikationer/fundogforskning-online/pdf/kjkatalog.pdf>
- Hansen, T.H., 2012. Carl Nielsen and Knud Jeppesen: connections and collaborations, influences and significances. *Carl Nielsen Studies*, 5, ss. 107–147.
- Hansen, T.H., 2007–2013. Thomas Laubs breve til Knud Jeppesen, 1914–1927: en hel fortælling afspejlet i en halv brevvæksling? *Dansk Kirkesangs Årsskrift*, ss. 19–110.
- Hansen, T.H., 2017a. Knud Jeppesen. I: H. Grimm og M. Wald-Fuhrmann, red. *Lexikon Schriften über Musik*, Band 1. Kassel: Bärenreiter. ss. 238–240.
- Hansen, T.H., 2017b. Knud Jeppesen (1949–52). I: D. Baumann og D. Fabris, red. *The History of the IMS (1927–2017)*. Kassel: Bärenreiter. ss. 50–57, 163.
- Jeppesen, K., 1923. *Palestrinastil med særligt Henblik paa Dissonansbehandlingen*. København: Levin & Munksgaards Forlag (tyisk udgave 1925, engelsk udgave 1927, 2/1946).
- Jeppesen, K., 1927. Beethoven-Festen i Wien. *Nationaltidende*, 7 og 20 april.
- Jeppesen, K., 1930. *Kontrapunkt (Vokalpolyfoni)*. København og Leipzig: Wilhelm Hansen, s.a. [1930], 2/1946 (tyisk udgave 1935, engelsk udgave 1939, samt oversat til syv andre sprog).
- Krohn, I., 1953. Einheitliche Grundzüge musikalischer Formgebung. *Acta musicologica*, 25, ss. 20–39.
- Lindberg, B., 2019. En ifrågasatt pionjär: om Tobias Norlind och den svenska musikvetenskapens tillkomsthistoria. I: H. Lundström, red. *Tobias Norlind: musikforskare, museichef, folkhögskoleman*. Lund: Tobias Norlind-samfundet för musikforskning. ss. 7–57.
- Moberg, C.-A., 1929–30. Musik und Musikwissenschaft an den schwedischen Universitäten/Hochschulen. *Acta musicologica*, 1(4), ss. 54–70; 2(1), ss. 10–26; 2(2), ss. 34–44.
- Rosenberg, H., 1944–1945. Index novorum librorum. *Acta musicologica*, 16–17, ss. 55–95.
- Rosenberg, H., 1958. Musikwissenschaftliche Bestrebungen in Dänemark, Norwegen und Schweden in den letzten ca. 15 Jahren. *Acta musicologica*, 30, ss. 118–137.
- Schering, A., 1931. Musik und Musikforschung. *Acta musicologica*, 3(3), ss. 97–99.
- Wolf, J. og Baker, J.P., 1913–1914. Der fünfte Kongress der IMG. vom 1.–14. Juni/The Paris Congress (An English account). *Zeitschrift der Internationalen Musikgesellschaft*, 15, ss. 260–268, 268–274.

Abstract

In the Nordic countries Denmark, Finland, Norway and Sweden musicology as a research discipline was established during the first decades of the 20th century. The renowned Danish scholar Knud Jeppesen (1892–1974) – who belonged to the second of the two generations of musicologists that are outlined in the article – corresponded with a number of his Nordic colleagues, especially during the interwar period. These correspondences, all in all counting around 200 letters, form the primary source material for the article. The letter exchanges are very different as to their size, content, degree of completeness, and so on. Nevertheless, they contribute with valuable information regarding a number of issues pertaining to the upstart of Nordic musicology. Thus, the correspondences cast light on the earliest international involvements of Nordic scholars, for instance in *Internationale Gesellschaft für Musikwissenschaft*, the difficulties in establishing musicology as a university discipline, and the earliest organisational endeavours as to establishing a Nordic conference. The planning of such an event began already around 1930 but it was not until 1948 that the first *Nordic Musicological Congress* was held.

Keywords

Musicology in the Nordic countries in the first half of the 20th century; Danish musicologist Knud Jeppesen (1892–1974); Jeppesen's correspondences with Nordic colleagues; *Internationale Gesellschaft für Musikwissenschaft* (IGMW); *Acta musicologica*; the IGMW Congress in Liège in 1930; the beginning of the *Nordic Musicological Congresses*; the competition for the readership in musicology at the University of Copenhagen in 1924.

Forfatteren

Thomas Holme (Ph.D) er lektor ved Institut for Kommunikation og Kultur – Musikvidenskab, Aarhus Universitet. Redaktør af *Danish Yearbook of Musicology* 1998–2016. Han har i en årrække forsket i den arkivalske arv efter den danske musikforsker Knud Jeppesen, og har i den forbindelse blandt andet publiceret et komplet katalog over Jeppesens skriftlige arbejder, kompositioner og editioner (*Fund og Forskning Online*, 2011) samt artikler om Jeppesens relation til og brevvekslinger med henholdsvis Carl Nielsen (*Carl Nielsen Studies*, 2012) og Thomas Laub (*Dansk Kirkesangs Årsskrift*, 2007–2013).